

- دوشنبه ۱۵ فروردین ماه ۱۴۰۱**
- سال دوازدهم - شماره ۲۲۶۶**

سپهرغرب، گروه جوانی – عطیه صفی‌زاده؛ پژوهشگر و فعال اجتماعی با بیان اینکه بیکاری می‌تواند شخص را به‌سوی ارتکاب جرم سوق داده و عاملی است که شخص برای تأمین منافع خود و مایحتاج زندگی، مرتکب کارهای خلاف و ضداجتماعی‌شود، خاطرنشان کرد: جوانی که در آرزوی کار است اما کاری پیدا نمی‌کند خسته و ناامید می‌شود اما از طرفی باید نیازهای مادی خود را تأمین کند؛ او راهی جز ارتکاب جرم ندارد و ناچار برای تأمین نیازهای اساسی و اصلی، مرتکب جرم می‌شود.

کار سرمایه ذخیره ملی است و می‌تواند به رشد تمدن کمک کند و به‌موجب پیشرفت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه و پرهیز از استثمار توسط بیگانگان شود. کار در ایجاد تعامل جسمی، روانی و رشد شخصیت، ایجاد روابط دوستانه با یکدیگر و به‌حسب محبوبیت فرد و تأمین مایحتاج زندگی تأثیر مستقیم دارد.

انسان‌ها در کوشش‌های خود همواره سعی دارند نیازهای خود را برطرف کرده و به‌غایت مطلوب نزدیک شوند، ازاین‌رو اشتغال یکی از راه‌های اصلی و مهم نیل به این هدف تعریف می‌شود. همه انسان‌ها به‌طور غریزی از بیکاری دائم رنج می‌برند و فراغت بیش‌ازحد را کسل‌کننده می‌دانند. به‌عبارت‌دیگر لذت فراغت بدون کار و اشتغال قابل سنجش نیست.

در برابر کار و تلاش، بیکاری اثرات مخرب و زبان‌بازی را در فرد و جامعه به‌وجود می‌آورد. به‌طوری‌که بیکاری ریشه همه مفاسد دانسته شده و از مهم‌ترین و اثرگذارترین آثار آن می‌توان فقر را نام برد. همچنین بیکردن کار به افراد و انجام هر کاری دارای شرایط و ضوابطی است ازجمله اینکه نیروی کار باید از همه لحاظ صلاحیت داشته باشد، نیروی کار و کارفرما هرکدام در برابر یکدیگر دارای حقوقی هستند که اگر به‌خوبی انجام دهند، فعالیت‌های آن‌ها جهت‌گیری بهتر و رشد بهتری خواهد داشت.

بیکاری در کشورهای مختلف با توجه به نوع فرهنگ و حتی شرایط اقلیمی و اوضاع سیاسی و اجتماعی از علل خاصی ناشی می‌شود و گاه از عوامل مشترک پیروی می‌کند. به عقیده برخی از تحلیلگران و محققان عامل اصلی ۷۰ درصد از ناهنجاری‌های جامعه ناشی از بیکاری است، زیرا اشتغال می‌تواند از بروز بسیاری از ناهنجاری‌های اجتماعی جلوگیری کند.

همان‌طور که گفته شد بی‌کاری تأثیرات بسیار مخربی در حوزه‌های فردی و اجتماعی دارد در همین راستا با موضوع بی‌کاری و تأثیرات آن بر زندگی و جامعه با تعدادی از جوانان و در ادامه با یک جامعه‌شناس به گفت‌وگو نشسته که نتیجه

را باهم می‌خوانیم:
وی‌اچ‌اچ: به نظر در حوزه فردی بی‌کاری سبب می‌شود فرد دچار بی‌هویتی، انزوا و... می‌شود به عبارتی وقتی فرد شغل نداشته باشد امید و انگیزه خود را از دست می‌دهد. دیگر جوان همدانی با بیان اینکه بنیه اقتصادی هر جوان می‌تواند آینده او را رقم بزند، عنوان کرد: در حال حاضر معضل بیکاری در جامعه ریشه دواند و تبعات زیادی مثل افزایش بزهکاری اجتماعی، افزایش آسیب‌ها و روان‌پریشی افراد و غیره را به همراه دارد.

آقای محمودی با بیان اینکه من در تمام دوران تحصیلی جزو رتبه‌ایا برتر بودم و اکنون نداشتن

کار سبب شده تا اعتمادبه‌نفسم به‌شدت کاهش یابد، اذعان کرد: بالغ‌بر دو سال است که به دنبال کار مرتبط با رشته‌ام می‌گردم و تاکنون در چند شرکت و مؤسسه هم فعالیت کردم اما واقعاً حقوق کم و کار زیاد کلافه‌ام کرده بود، حقوق به‌قدری کم بود که حتی هزینه ایاب و ذهاب هم نمی‌شد.

پژوهشگر اجتماعی با بیان اینکه به دلیل وضعیت بد اشتغال در کشور افراد مجبور هستند کارهایی با حجم بسیار زیاد و حقوق کم را بپذیرند، تصریح کرد: به‌طور مثال در نظر بگیرید جوانی در طول شبانه‌روز ۱۲ ساعت مشغول کارهایی مثل خبرنگاری، نویسندگی، تدریس و غیره با حداقل و حتی کمتر از حقوق قانون کار فعالیت کند آیا این فرد با حقوق‌های حداقلی می‌تواند زندگی خود را بچرخاند؟ این شرایط نامناسب سبب می‌شود که فرد دست به کارهای غیرقانونی بزند.

- بی‌کاری سبب انحراف فرد می‌شود**

وی با بیان اینکه بی‌کاری یک معضل اجتماعی است که باعث منحرف شدن فرد می‌شود و ممکن است برای امرار معاش دست به هر کاری بزند، تصریح کرد: خانواده‌ها با سرکوفت‌های بسیار زیاد فرزندان تحصیل‌کرده خود را اذیت می‌کنند و این امر سبب می‌شود که جوان تمایل به زندگی در کنار خانواده نداشته باشد.

این جوان همدانی با بیان اینکه آمار خودکشی در افرادی که بی‌کار هستند به‌شدت افزایش یافته است، اذعان کرد: فقر، بی‌کاری، بی‌هویتی فرد در جامعه، سرزنش‌های خانواده و غیره باعث می‌شود فرد تصمیم به خودکشی بگیرد.

دیگر جوان همدانی با بیان اینکه به عقیده من بی‌کاری می‌تواند آسیب‌های زیادی به فرد و جامعه وارد کند، عنوان کرد: فرد تحصیل‌کرده مجبور است که بسیاری از ناملایمات خانوادگی و اجتماعی را تحمل کند.

- اعتمادبه‌نفسم به‌شدت کاهش یافته است**

خانم رازی گفت: به دلیل اینکه بی‌کار مانم مجبور شدم با حقوق بسیار کم و ناچیز در یک شرکت حسابداری مشغول به کار و فعالیت شوم، اما در حال حاضر احساس می‌کنم که اعتمادبه‌نفسم به‌شدت کاهش یافته چون مجبورم کارهای خدماتی هم انجام دهم.

- بیمه کارگری سبب سوءاستفاده کارفرمایان شده است**

وی‌اچ‌اچ: به نظر در حوزه فردی بی‌کاری سبب می‌شود فرد دچار بی‌هویتی، انزوا و... می‌شود به عبارتی وقتی فرد شغل نداشته باشد امید و انگیزه خود را از دست می‌دهد.

دیگر جوان همدانی با بیان اینکه بنیه اقتصادی هر جوان می‌تواند آینده او را رقم بزند، عنوان کرد: در حال حاضر معضل بیکاری در جامعه ریشه دواند و تبعات زیادی مثل افزایش بزهکاری اجتماعی، افزایش آسیب‌ها و روان‌پریشی افراد و غیره را به همراه دارد.

آقای مظاهری با بیان اینکه در حال حاضر

جوانی

پدر علم مددکاری اجتماعی ایران مطرح کرد:

افزایش بزهکاری اجتماعی در گروبی‌کاری جوانان

افسردگی، ناامیدی و کاهش اعتمادبه‌نفس از تبعات مخرب بی‌کاری

مشغول به کاری هستم که کمترین ارتباط را با رشته تحصیلی‌ام دارد، اذعان کرد: علی‌رغم آنکه در طول روز بالغ‌بر ۱۲ ساعت کار می‌کنم اما حقوقم بسیار کمتر از قانون کار است و زمانی هم که شاکی می‌شوم می‌گویند ما شما را بیمه کرده‌ایم؛ در واقع بیمه که یکی از الزامات کار است امروزه به ابزاری برای سودجویی تبدیل شده است.

وی با بیان اینکه بی‌کار بودن احساس ناامیدی و گناه را در ذهن فرد به‌وجود می‌آورد اذعان کرد: دیدن مشاغل دیگران، ممکن است به احساساتی مانند حسادت انجامیده و بر احساس حقارت بیفزاید. احساس طرد اجتماعی در ذهن فرد پرورانه شده و مقابله با آن مشکل می‌شود. احساس شکست به‌وجود آمده منجر به افسردگی در فرد می‌شود.

این جوان همدانی گفت: بیکاری منجر می‌شود فرد از جامعه کناره‌گیری کرده و تمایل به دوری گزیدن از دایره اجتماع پیدا کند. او قائل شور و شوق و همچنین گاهی پول برای معاشرت بوده و احساس گناه بیکاری او را به دوری از دوستان سوق داده و ترجیح می‌دهد تنها و منزوی باشد.

دیگر جوان همدانی با بیان اینکه بیکاری با استرس زیادی همراه است، عنوان کرد: اضطراب ناشی از پیدا کردن کار و احساس گناه ناشی از پیدا نکردن آن، به استرس روحی می‌افزاید. بیکاری نته‌ها جایگاه حرفه‌ای فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد، بلکه بر روابط شخصی او نیز تأثیر می‌گذارد. این وضعیت ممکن است موجب ایجاد شکاف در ازدواج او شود. نگرانی از مدیریت هزینه و تأمین خانواده، بیش از پیش بر استرس فرد می‌افزاید.

آقای شریفی با بیان اینکه پس از سال‌های طولانی کار کردن، شکست ناگهانی از دست دادن شغل تحقیرآمیز است، تصریح کرد: احساس رضایت و خرسندی که از داشتن کار به‌دست می‌آید، با از دست دادن شغل، از بین می‌رود. به علاوه، پیدا نکردن یک شغل جدید موجب می‌شود فرد اعتماد به‌نفس خود را از دست بدهد. دوره طولانی انتظار منجر به سرخوردگی و عزت نفس پایین می‌شود. برای بسیاری افراد، کارشان مایه انگیزه برای آن‌ها است. نداشتن کار، موجب به‌وجود آمدن بی‌انگیزگی در آن‌ها می‌شود.

در ادامه برای روشن شدن موضوع با یکی از جامعه‌شناسان مطرح کشور به گفت‌وگو نشست

که نتیجه را باهم می‌خوانیم؛

پدر علم مددکاری ایران با بیان اینکه آمار بی‌کارهای تحصیل‌کرده در ایران بیشتر از سایر کشورها است، عنوان کرد: متأسفانه در حال حاضر ۹۰ درصد از تحصیل‌کردهای دانشگاه‌ها در شهرهای مختلف بی‌کار هستند.

مصطفی اقلیما با بیان اینکه به دلیل نبودن کار و موقعیت اشتغال مناسب جوانان مجبور به انجام کارهایی هستند که مرتبط به مدرک آن‌ها نیست، مطرح کرد: جوانی را در نظر بگیرید که فوق لیسانس دارد ولی مجبور است برای امرار معاش خود به کارهای کول‌بری، دستفروشی و سایر شغل‌ها پناه ببرد.

- کار و فعالیت به انسان شخصیت و امید می‌دهد**

وی با بیان اینکه افزایش ظرفیت دانشگاه

بدون در نظر گرفتن موقعیت کار دانشجویان در آینده به بی‌کاری جوانان در سال‌های اخیر دامن زده است، عنوان کرد: بی‌کاری سبب پیدایش عوامل و آسیب‌های اجتماعی مختلفی می‌شود که می‌توان به بزهکاری، کاهش اعتماد به‌نفس و هویت افراد و غیره می‌شود.

این جامعه‌شناس با بیان اینکه کار و فعالیت به انسان شخصیت و امید می‌دهد، مطرح کرد: مطالعات نشان می‌دهد که بی‌کاری تأثیر مستقیمی بر افزایش بزهکاری و دزدی دارد همچنین آمار اداره آگاهی تهران نشان از آن دارد که در چند ماه اخیر ۵۰ درصد افراد دستگیر شده برای بار اول دزدی انجام دادند که این امر مؤید آن است که اکثر افراد برای امرار معاش خود به دلیل فقر و بی‌کاری مجبور به دزدی می‌شوند.

اقلیما با با بیان اینکه به دلیل وضعیت بد اشتغال در کشور افراد مجبور هستند کارهایی با حجم بسیار زیاد و حقوق کم را بپذیرند، تصریح کرد: به طور مثال در نظر بگیرید جوانی در طول شبانه روز ۱۲ ساعت مشغول کارهایی مثل خبرنگاری، نویسندگی، تدریس و غیره با حداقل و حتی کمتر از حقوق قانون کار فعالیت کند آیا این فرد با حقوق‌های حداقلی می‌تواند زندگی خود را بچرخاند؟ این شرایط نامناسب سبب می‌شود که فرد به اجبار دست به کارهای غیر قانونی بزند. وی با بیان اینکه تحصیل افراد سبب تحصیل هزینه‌های هنگفتی به دولت می‌شود، ابراز کرد: بی‌کاری دانشجویان هزینه‌های زیادی را به دولت وارد می‌کند به همین دلیل است که کشورهای دیگر خواهان افراد تحصیل‌کرده و نخبه هستند و تمام امکانات رفاهی را برای آن‌ها فراهم می‌کنند در واقع هزینه‌های اعطای کار، منزل و سایر امکانات کمتر از پرورش و تربیت و تحصیل یک فرد است.

رئیس انجمن علمی مددکاری اجتماعی ایران با بیان اینکه بیکاری اثرات فردی و اجتماعی زیادی بر شخص، خانواده و محیط برجای می‌گذارد و می‌تواند شخص را گوشه‌گیر، ترسو، بی‌فعال و حتی اشخاص را برای آن‌ها فرامه می‌کشد، گفت: یکی دیگر از اثرات بیکاری، فقر و محرومیت وی از رفاه، آسایش و امکانات مادی است و سبب می‌شود که شخص بی‌کار نتواند از سهولت‌های زندگی اجتماعی به نحو احسن استفاده کند و خود و خانواده‌اش را در یک محرومیت قرار می‌دهد. این مسئله می‌تواند طی زمان متمازی آرامش روحی و روانی شخص و خانواده وی را مختل سازد و حتی فرزندان اینگونه خانواده‌ها نیز نمی‌توانند از امکانات ساده و ابتدایی زندگی مثل تحصیل استفاده کنند.

اقلیما با بیان اینکه بی‌کاری و حمایت بیش از اندازه والدین سبب بی‌مسئولیتی فرزندان می‌شود، عنوان کرد: جوانی که بی‌کار است و هزینه خرج و مخارج روزمره خود را از خانواده دریافت می‌کند، بعد از مدتی به این وضع عادت کرده و تن به کار و فعالیت نمی‌دهد و حتی دنبال مهارت‌آموزی هم نمی‌رود.

وی با بیان اینکه بی‌کاری جوانان سبب افزایش آمارهای طلاق و تجرد در بین جوانان می‌شود، اذعان کرد: اعطای امتیازهایی مثل وام ازدواج، مسکن و غیره بدون ایجاد کار برای جوانان نه‌تنها کارساز و چاره‌ساز نیست بلکه می‌تواند آسیب‌ها و

آقای مظاهری با بیان اینکه در حال حاضر مشغول به فعالیتی هستم که کمترین ارتباط را با رشته تحصیلی‌ام دارد، گفت: علی‌رغم آنکه در طول روز بالغ‌بر ۱۲ ساعت کار می‌کنم اما حقوقم بسیار کمتر از قانون کار است و زمانی هم که شاکی می‌شوم می‌گویند ما شما را بیمه کرده‌ایم؛ در واقع بیمه که یکی از ارکان مشاغل می‌باشد امروزه به ابزاری برای سودجویی تبدیل شده است.

مشکلات زیادی در آینده ایجاد کند.

- بی‌کاری می‌تواند شخص را به سوی ارتکاب جرم سوق دهد**

این پژوهشگر و فعال اجتماعی با بیان اینکه بیکاری می‌تواند شخص را به سوی ارتکاب جرم سوق دهد و عاملی است که شخص برای تأمین منافع خود و زندگی، مرتکب کارهای خلاف و ضد اجتماعی‌شود، خاطرنشان کرد: جوانی که در آرزوی کار است و کاری پیدا نمی‌کند خسته و ناامید می‌شود اما از طرفی باید نیازهای مادی وی تأمین شود و راهی جز ارتکاب جرم ندارد و ناچار برای تأمین نیازهای اساسی و اصلی خود، به کارهای ناشایست روی می‌آورد.

اقلیما با بیان اینکه اعتیاد یکی از بارزترین نمونه‌های بیکاری در بین جوانان است، عنوان کرد: جوانانی که بعد از جستجوی کار ناامید می‌شوند، در محلات خاصی جمع شده و افراد مثل خود را می‌یابند و بنابر عدم موجودیت برنامه کاری دست به قمار، فحشا و... می‌زنند و به‌طور اینکه می‌توانند با توسل به مواد اعتیادآور از غم دنیا رهایی یابند؛ جوانانی که در همه جای که رهایی از آن کار بسیار مشکلی است.

- یکی دیگر از اثرات مخرب بیکاری، عقب‌ماندگی کشور است**

وی معتقد است: یکی دیگر از اثرات مخرب بی‌کاری، عقب‌ماندگی کشور است. وقتی که قشر جوان یک کشور و مملکت وقت خود را بیهوده تلف می‌کند و کاری برای انجام دادن ندارد چگونه کشور پیشرفت کند؟ جوانانی که در همه جای دنیا یکی از مهم‌ترین و غنی‌ترین ثروت هر کشور به حساب می‌آید در ایران بر اثر عوامل مختلف

توصیه‌های عامی (ع) به مشورت با جوانان

جوانی در آینه نگاه پیامبر و ائمه اطهار

قَبْلِ شَمْعُکُو غِناک قَبْلَ قَفَرُکَ، و حِیاتِک قَبْلَ مَوْتِکَ»

حضرت محمد صلی‌الله علیه و آله فرمود: «ای علی! چهار چیز را پیش از چهار چیز درِیاب؛ جوانی‌ات را پیش از پیری، و سلامتی‌ات را پیش از بیماری و ثروت‌ت را پیش از فقر و زندگی‌ات را پیش از مرگ.» (من لایحضره الفقیه، ج۴، ص۳۵۷)

- جوانی‌ات را چگونه سپری کردی؟**

قال محمد صلی‌الله علیه و آله: «لَا تَزُولْ قَدَمَا عَبْیِ یَوْمَ الْقِیامَةِ حَتّٰی یُشالَ عَنْ اَرْبَعِ عُنْ غُمرِه فیما افْناه و عَنْ شِبابِه فیما اِثْلَاه و عَنْ ماله یومِ اِنَّ اَکْثَسَیْه و فیما اُتَقَقَّه و عَنْ حُتْبا اَهْلِ الْاَیِّتِ»

حضرت محمد صلی‌الله علیه و آله فرمود: «انسان، در روز قیامت، قدم از قدم بر نمی‌دارد، مگر آن که از چهار چیز پرسیده می‌شود؛ از عمرش که چگونه گذرانده است، از جوانی‌اش که چگونه سپری کرده، از ثروتش که از کجا به دست آورده و چگونه خرج کرده است و از دوستی ما اهل بیت.» (خصال، ص۲۵۳)

- جوانی که به دستور پیامبر فرماندار مکه شد**

«وَلِیَ رَسُوْلُ اللهِ صلی‌الله علیه و آله عَتابِ بَنِ اَسِید و غُمرَةُ اِحدی و عِشْرُوْنَ سَنَةً اَفْرَمَکَ»
وَ اَمَرَهُ صلی‌الله علیه و آله اَنْ یُصَلِّیَ بِاَلتَّاسِ وَ هُوَ اَوَّلُ اَمِیرِ مَلِیِّ مِکَّةَ یَغْدُ الْفَتْحَ جَماعَةً، ثُمَّ اَلْفَتْ صلی‌الله علیه و آله لَهْ قَاتِلًا، یا عَتابُ! تَذِری عَلِیَ مِنْ اِسْتَعْمَلَتْکَ؟! اِسْتَعْمَلْتُکَ عَلِی اَهْلِ اللهِ عَزَّوَجَلَّ، وَلَوْ اَعْلَمْتُکُمْ خِیرًا مِکَّ اِسْتَعْمَلْتُکُمْ عَلَیْهِمْ. وَ کَتَبَ اِلَی اَهْلِ مِکَّةَ، لَا

۷

روزنامه صبح حزب کشور

بی‌کار هستند و به جای اینکه باری از دوش این کشور و مردم بردارند سربار جامعه هستند و خود یک مشکل.

این پژوهشگر اجتماعی با بیان اینکه بی‌کاری سبب افزایش خشونت در جامعه و خانواده می‌شود، ابراز کرد: زمانی که فرد بی‌کار باشد به دلیل مشکلاتی همچون کمبود اعتماد به‌نفس، فقر، بی‌هویتی و غیره با کوچک‌ترین چالش‌های اجتماعی دچار عصبانیت و خشم می‌شود؛ خشمگینی در عصبانیت می‌تواند سبب بروز بسیاری از آسیب‌های اجتماعی شود.

اقلیما افزود: بی‌کاری ارتباط مستقیمی بر کاهش نشاط افراد دارد و زمانی که فرد امنیت و اعتبار اجتماعی نداشته باشد بی‌انگیزه و افسرده خواهد شد.

حال با توجه به آنچه گفته شد پدیده بی‌کاری تا آن زمان که به شکل بسط و پراکنده در حاشیه جوامع حضور دارد خطری جدی متوجه امنیت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه نیست ولی اگر پدیده یاد شده کم‌اهمیت تلقی شود، همین موضوع به‌ظاهر ساده، به تدریج سلامت و امنیت آن جامعه را در معرض خطری جدی قرار خواهد داد.

به هر حال کارکردن و داشتن شغل از ضروریات فردی و اجتماعی است. هر انسانی سرانجام باید عهده‌دار شغلی شود و به‌وسیله آن زندگی خویش را اداره و به جامعه خود خدمت کند. دوام یک جامعه به میزان کار افراد آن بستگی دارد و جوامعی پیشرفت می‌کنند که افراد آن در اشتغال کارآمدترند و سر انجام هر فردی با توجه به رفعت‌ها و استعدادهای خود و نیازهای جامعه، شغل مناسبی را برمی‌گزیند.

بی‌کاری باعث می‌شود جوانان ناامید، افسرده، و بی‌انگیزه شوند در واقع زمانی که در یک کشور آمری بی‌کار که افزایش یابد تبعات بسیار جبران‌ناپذیری را به بار خواهد آورد که ازجمله می‌توان به فقر، خشونت، دزدی، خودکشی و غیره اشاره کرد.

البته در چند سال اخیر جوانان به دلیل نبودن موقعیت کاری مناسب با رشته تحصیلی آن‌ها مجبور شدند در مشاغلی فعالیت‌کنند که کمترین حقوق را داشته و ارتباطی با رشته آن‌ها ندارد و این امر سبب می‌شود که جوانان یابد تبعات خوبی نسبت شغل و فعالیت خود نداشته و سبب افزایش سوء استفاده کارفرمایان خواهد شد.

یَحْتَجُّ مُخْتَجٌ مِّنْکُمْ فِی مُخَالَفَتِهِ یَصْغَرُ سَیِّئُهُ قَلِیْسُ الْاَکْثَرُھُو الْاَفْضَلُ، بَلِ الْاَفْضَلُ هُوَ الْاَکْثَرُ»

رسول خدا (ص)، عتاب‌بن اسید را که جوانی ۲۱ ساله بود، به فرمانداری مکه منصوب کردند و به او فرمان دادند که امامتِ جماعت مردم را نیز به عهده بگیرد و او نخستین فرماندار بعد از فتح مکه بود که در این شهر، نماز جماعت برگزار کرد. رسول خدا (ص)، سپس به او رو کردند و فرمودند: «ای عتاب! بی‌دانی تو را بر مردم بر چه کسانی فرماندار کرده‌ام؟ تو را بر مردم شهر خدای عزّوجلّ فرماندار کرده‌ام و البته اگر کسی بهتر از تو سراغ داشت، او را فرماندار آنان قرار می‌دادم». آن حضرت، سپس به اهل مکه نوشتند، «مبادا کسی در نافرمانی از او، به کم من بودنش استدلال کند، چرا که بزرگ‌تر شایسته‌تر نیست، بلکه شایسته‌تر، بزرگ‌تر است.» (بهارالانوار، ج۲، ص۱۲۳)

- بندگی در جوانی**

قال رسولُ اللهِ صلی‌الله علیه و آله «مَنْ أَحْسَنَ عِبادَةَ اللهِ فِی شَبِیْبَتِهِ، لَقَدْ اَلَّه اللهُ الْحِکْمَةَ عِنْدَ شَبِیْبَتِهِ، قَالَ اللهُ تعالی: «وَلَوْ لَمَّا بَلَغَ اَشُدُّهُ وَاَشَدُّوْهُ عَآئِنًاۤءَ حُکْمًا وَّ عِلْمًا» ثُمَّ قَالَ تعالی: «وَلَا تَنْبِرْ بِالْمُخِیْسِنِینَ»

رسولُ اللهِ صلی‌الله علیه و آله فرمود: هر کس که در جوانی خوب بندگی خدا کند، خداوند در پیری به او حکمت می‌آموزد. خدای تعالی می‌فرماید: «او چون به رشد و کمال خویش رسید، به او حکمت و دانش عطا کردیم» و در ادامه آیه می‌فرماید: «او نیکوکاران را چنین پاداش می‌دهیم» (قصص، آیه۱۴، اعلام‌الدین، ص۲۹۶)